

Modernisaation piirteitä Yukio Mishiman romaanissa *Juhlan jälkeen*

M. Palomäki

Kandidaatintutkielma

10.11.2016

Kirjallisuus

Humanistinen tiedekunta

Oulun yliopisto

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Tutkimuksen teoreettinen lähtökohta ja historiallinen tausta	6
2.1 Modernisaatio Japanin historiassa	6
2.2 Metodi ja näkökulma	8
2.3 Kirjailijan poliittinen vakaumus	10
3 Modernisaation piirteiden analyysi	12
3.1 Noguchi: Modernisaatio ulkopuolisuuden merkinä	13
3.1.1 Ulkopuolisuus politiikassa	13
3.1.2 Länsimaiset tavat	14
3.1.3 Side menneisyyteen esineiden kautta	15
3.2 Kazu: Kotoperäisyyden ilmentymä muutoksen keskellä	16
3.2.1 Vieraan kulttuurin ymmärtämisen vaikeus	17
3.2.2 Suuren elämänmuutoksen seuraukset	19
4 Allegoria Japanin ja muun maailman suhteesta?	21
5 Päätäntö	23
Lähteet	25

1 Johdanto

Tarkastelen tutkielmassani modernisaation piirteitä ja niiden merkityksiä Yukio Mishiman romaanissa *Juhlan jälkeen*. Teos ilmestyi vuonna 1960 ja lukeutuu eräiden näkemysten mukaan Mishiman ensimmäisiin poliittisesti tiedostaviin teoksiin (Stokes 1975, 140), joskin on pääosin luonnehdittavissa rakkausromaaniksi.

Romaanin tapahtumat sijoittuvat Tokioon kymmenisen vuotta toisen maailmansodan jälkeen. Teos kertoo keski-ikäisen naisen, Kazu Fukuzawan, ja häntä parikymmentä vuotta vanhemman miehen, Yuken Noguchin, lyhyen rakkaustarinan vaalitaistelun keskellä. Kazu ja Noguchi tutustuvat poliittisen Kagen-kerhon vuosikokouksessa Kazun omistamassa Setsugoan-ravintolassa ja lyhyehkön ajan sisällä päättävät avioitua. Suhteen kuvaus tapahtuu rinnakkain kuvernöörinvaalien kanssa, joissa pariskunnan mies, kauan sitten eläkkeelle jäänyt radikaalipuolueen poliitikko, on yllättäen ehdolla. Suhde on hieman erikoinen: osapuolet edustavat täysin erilaisia elämäntapoja, mutta Noguchin asema ja erilaisuus vetävät Kazua puoleensa. Parisuhde onkin lopulta kaikin puolin etäinen, niin asumisjärjestelyjen puolesta kuin myös henkisesti, ja tuntuu pysyvän voimassa lähinnä Kazun yritteliään ja naiivin rakkauden ansiosta.

Tämän tutkimuksen aiheena oleva modernisoituminen tarkoittaa Japanin kulttuurin ja historian kontekstissa käytännössä länsimaalaistumista: laajamittaista vierasperäisten keksintöjen, tapojen ja instituutioiden omaksumista. Myös tavallisten ihmisten arjessa muutos näkyi käytännön tasolla selkeästi – muun muassa pukeutumistyyliessä. Prosessi alkoi Meiji-kaudella¹ vapaaehtoisesti japanilaisten omasta tahdosta, mutta sai toisen maailmansodan jälkeen erilaisen sävyn, kun Japanin hävittyä sodassa keisari syrjäytettiin symboliseen asemaan ja korvattiin miehittäjien toimesta nykymallisella parlamentaarisella demokratialla (Eccleston 1995, 16). Yukio Mishima, oikealta nimeltään Kimitake Hiraoka (1925–1970), tuli jo elinaikanaan, lähinnä elämänsä viimeisinä vuosina, tunnetuksi äärimmäisen kriittisestä suhtautumisesta tähän

¹ Japanin 122. keisarin valtakausi, vuodet 1868–1912.

kehityskulkuun. Hän ei kyennyt hyväksymään Japanin antautumista ja koki muutosten olevan merkki Japanin kulttuurin rappeutumisesta.

Valitsin tämän tutkielman näkökulmaksi historiallisen perspektiivin eli tekstin tulkinnan siinä kontekstissa, jossa Mishiman aikalaiset lukivat sitä. Olen pyrkinyt tarkastelemaan romaanin sisältöä sen aikakauden kulttuuria ja järjestystä vasten, jossa se oli alun perin kirjoitettu ja johon myös sen tapahtumat sijoittuvat. Tutkimusmetodiksi valitsin lähiluvun. Kerättyjen havaintojen merkitystä olen analysoinut historiallisessa kontekstissa, joka rakentuu Japanin kulttuuria ja yhteiskuntaa käsittelevän aineiston ja Yukio Mishiman elämästä kertovan kirjallisuuden varaan. Erityisesti Henry Stokesin teos *The Life and Death of Yukio Mishima* (1975) oli tämän työn kannalta tärkeä lähde, sillä Stokes oli Mishiman henkilökohtainen tuttava. Kirjallisten lähteiden lisäksi olen käyttänyt tulkinnassa omaa aiempaa tietämystäni Japanin kulttuurista.

Tässä tutkielmassa tavoitteenani oli löytää tekstistä viittauksia modernisaatioon ja analysoida, miten ja millaisissa yhteyksissä niitä on tuotu esille. Tutkimuskysymykseksi siten muotoutui, rajatummin määriteltynä, modernisaation piirteiden merkitys suhteessa nimenomaan päähenkilöihin, Kazuun ja Noguchiin: millä tavoin he suhtautuvat vierasperäisiin vaikutteisiin, miten kaikki tämä näkyy heidän elämässään, ja mitä se mahdollisesti kertoo heistä ihmisinä. Modernisaation merkkien aiheuttamat jännitteet hahmojen välillä ovat myös merkityksellisiä kokonaisuuden kannalta.

Etenen tutkielmassa teoreettisen taustan osiossa historiallisen näkökulman määritelmään ja sen ongelmallisten puolten pohdintaan, taustoitan lyhyesti modernisaation historiaa Japanissa ja lopuksi kerron kirjailijan oman poliittisen vakaumuksen merkityksestä hänen kirjallisessa tuotannossaan. Analyysiosiossa käyn läpi olennaisimmat vierasperäiset piirteet ja vaikutteet, jotka tulevat esille Noguchin ja Kazun kohdalla eri yhteyksissä, ja analysoin, mitä ne kertovat henkilöahmoista. Lopuksi esittelen vielä erään kokonaistulkinnan, jossa huomioin erikseen kirjailijan oman poliittisen vakaumuksen mahdollisen merkityksen romaanin keskeisen sanoman taustalla.

Juhlan jälkeen on Mishiman tuotannossa poikkeuksellinen teos, koska sen päähenkilö on nainen. Muun muassa tästä syystä romaania on tutkittu aiemmin pääosin feministisistä perspektiivistä², jättäen romaanin mahdolliset poliittiset kannanotot ja historialliset ulottuvuudet tarkastelun ulkopuolelle. *Juhlan jälkeen* valikoitui tämän tutkielman kohteeksi osittain siksi, koska halusin tutkia jotain Yukio Mishiman hyvin merkityksellistä ja samalla vähemmän tunnettua teosta. Kirjailijan poliittiset taustat tuntien olin jo ennen minkään tietyn teoksen valitsemista kiinnostunut lähtökohtaisesti historiaan ja politiikkaan liittyvistä aiheista. Siksi tämän teoksen kohdalla halusin valita aiheeksi jonkun muun tutkimuskysymyksen kuin pohdinnan naisen roolista ja asemasta.

² Esimerkiksi Wilson, Michiko N. Three Portraits of Women in Mishima's Novels. *The Journal of the Association of Teachers of Japanese*, Vol. 14, No. 2 (Sep., 1979), pp. 157–180.

2 Tutkimuksen teoreettinen lähtökohta ja historiallinen tausta

Tämän tutkimuksen keskeisin käsite on modernisaatio, joka on suomalaisille lukijoille hieman vieras Japanin historian kontekstissa. Modernisaatio voidaan yhdistää kahteen eri ajanjaksoon, jotka huomattavasti poikkeavat toisistaan yhteiskunnallisen muutoksen laadussa ja hallinnassa.

Tähän työhön valitsemani tutkimusnäkökulma edellyttää tutkijalta vähintään perustason Japanin lähihistorian tuntemusta, jotta romaanin lukeminen aikalaisen silmin olisi mitenkään mahdollista. Ottaen huomioon, että romaanin tapahtumat sijoittuvat paitsi Japaniin myös 1950-luvulle, tulkintaa vaikeuttaa kulttuurisen eron lisäksi myös ajallinen etäisyys tästä hetkestä sodanjälkeisiin vuosiin, jolloin elettiin jo saman kulttuurin viitekehyksessä sosiaalisesti nykyaikaisesta poikkeavalla tavalla. Siten kyseinen romaani vaatisi myös japanilaiselta lukijalta tapahtumien ajankohdan huomioimista tulkinnassa, vaikka kulttuuriero ei olisikaan enää niin merkityksellinen.

Myös kirjailijan omalla poliittisella mielipiteellä on mielestäni tässä yhteydessä merkitystä. Yukio Mishiman teoksia on tutkittu usein hänen elämäkertansa valossa, koska hän eli kirjailijaksi poikkeuksellisen julkista ja huomionhakuista elämää ja kuoli erikoisissa olosuhteissa. Hänen tuotantonsa tulkinta saa erityisen ideologisen sävyn, kun kirjailijan julkinen persoona ja poliittinen motivaatio huomioidaan teosten taustalla. Sovellan tätä ajatusta jäljempänä lopullisen tulkinnan pätevyyden arvioinnissa.

2.1 Modernisaatio Japanin historiassa

Modernisaatio alkoi Japanin historiassa omaehtoisena projektina maan parhaaksi Meiji-kaudella. Tätä edelsi feodaalijärjestyksen kumoaminen ja vallan keskittäminen keisarille. Kokonaisvaltainen prosessi lähti liikkeelle keisarin käskyllä 1870-luvun alussa länsimaisten vaatteiden omaksumisesta. Nopeutetun kehityksen motiivina oli

pelko joutumisesta toisen sivilisaation siirtomaaksi – mukautuminen länsimaalaisuuteen oli siten ensimmäinen askel kohti modernisoitumista eli itsenäisyyden säilyttämistä. (Hirano 1993, 123.) Japani pyrki ottamaan mallia erityisesti Britanniasta ja Saksasta:

Up to the First World War Europe was the model civilization on which Japan was trying to pattern itself. [...] Nationalist reactions against the excessive Westernization of Japanese society ensued but, even in the first decade of the twentieth century Europe remained the guiding light for the Japanese intelligentsia in ideological, philosophical, cultural, scientific, military, political and economic matters. (Stegewerns 2000, 39.)

Tänä aikana alkanut länsimaisten vaikutteiden omaksuminen ei saanut tavallisen kansan keskuudessa juuri mitään radikaaleja vaikutuksia aikaan, negatiivisia tai positiivisia, joten Meiji-kauden modernisaatio ei herättänyt kansassa myöskään vastustusta. Mallia kehitykseen otettiin tasaisesti useista eri maista, joten mikään vieras kulttuuri ei päässyt dominoivaan asemaan Japanin maaperällä. Tavallisten japanilaisten kosketus ulkopuolelta tuotuihin ideoihin jäi pääasiassa varsin olemattomaksi (Kato 1983, 277), koska olennaiset arvot jäivät heiltä omaksumatta syvällisesti.

Toisessa maailmansodassa antautunut Japani sen sijaan demilitarisoitiin ja asetettiin Yhdysvaltojen valvontaan. Tästä alkoi toinen modernisaation kausi, joka ei ollut enää vapaaehtoinen. Toisin kuin aiemmin, muutosta kulttuurissa seurasi nyt myös poliittinen velvoite (Kato 1983, 272). Maata alettiin nopeasti demokratisoimaan ulkoapäin: Japani sai muun muassa uuden perustuslain, puolueet ja ammattiliitot saivat poliittisen vapauden, ja Japanissa koitti sananvapaus. Vaikka japanilaisia olikin mukana päättämässä maansa tulevaisuudesta, läheskään kaikki päätökset eivät lopulta vastanneet kansan omia arvoja:

Certainly some aspects of the electoral reform, which came as part of the GHQ's³ democratization package, were colored by ideas then alien to the Japanese, such as the extension of suffrage to women. (Kohno 1997, 31.)

Muodollinen liittolaisuus Yhdysvaltojen kanssa merkitsi amerikkalaisuuden näkyvyyden yleistymistä enemmän tai vähemmän kaikilla kulttuurin osa-alueilla, toisin

³ “[...] general headquarters of the occupation forces in Tokyo [...] (Kohno 1997, 30).”

kuin ensimmäisen modernisaatioaallon aikana, kun mallia ja vaikutteita otettiin sopivasti eri puolilta Eurooppaa omaa etua vastaavalla tavalla:

The overwhelming influence of America has been felt in almost all areas – politics, economics, military affairs, information, scholarship and popular culture. Japan had not relied on a specific foreign country in such a wide area before the war. (Kato 1983, 272.)

2.2 Metodi ja näkökulma

Käytin tutkielmassa metodina lähilukua. Lähiluvun avulla olen pyrkinyt etsimään tekstistä katkelmia, joissa tulee suoraan tai epäsuorasti esille joko Meiji-kauden vapaaehtoinen länsimaalaistuminen seurauksineen tai toisen maailmansodan jälkeinen pakkomodernisaatio suhteessa romaanin päähenkilöihin. Tällaisten yksityiskohtien hakeminen tekstistä on hieman haastava prosessi, koska se edellyttää lukijalta ennakkokäsityksiä ilmiöiden luonteesta.

Ilmiöiden tunnistamisessa käytin apuna Japanin lähihistoriaa käsittelevää aineistoa. Kuten jo edellä olen maininnut, tässä lähestymistavassa on omat ongelmansa – jo liikkeelle lähteminen edellyttää yleistietoa Japanin historiasta. Eri tutkijoiden huomio voi kiinnittyä eri yksityiskohtiin eri oletusten saattamana, ja tietysti myös näiden tulkinta vaihtelee tulkitsijan lähtökohdista riippuen. Aineiston käytössä on omat ongelmansa: eri lähteet tarjoavat tietoa hieman eri näkökulmista ja eri tarkkuudella, mikä vaikuttaa automaattisesti johtopäätöksiin. Analysoin romaanista löytyneitä katkelmia lähdekirjallisuuden tarjoaman historiallisen tiedon valossa.

Valitsin tutkielman perspektiiviksi historiallisen näkökulman sekä romaanin kirjoitusajankohdan että juonen aikakontekstin vuoksi. Romaani sijoittuu nykypäivän lukijan näkökulmasta melko kaukaiseen aikaan, Suomesta katsottuna vieläpä hyvin erilaiseen kulttuuriin. Sekä ajallisen että kulttuurisen kontekstin ymmärtäminen edellyttää lukijalta jonkinlaista pohjatietämystä 1950-luvun Japanin yhteiskunnasta, oli lukija itse ulkomaalainen tai vaikkapa nuoren sukupolven japanilainen.

Historiallinen kritiikki tutkimusnäkökulmana ohjaa tutkijan lukemaan tekstiä mahdollisimman lähellä sitä kontekstia, jossa se oli alun perin kirjoitettu. Kirjailijat useimmiten kirjoittavat teoksensa joko itselleen tai aikalaisilleen, olettaen tulevansa ymmärretyksi parhaiten samassa ajassa elävien taholta – harvoin kukaan tosissaan kirjoittaa jo kuolleille tai kaukaisessa tulevaisuudessa eläville, jotka eivät ole vielä syntyneet. Viestinnän aloittaminen on mieletöntä ilman oletusta, että viesti todella saapuu perille ja tulee vastaanottajan taholta ymmärretyksi.

On itsestään selvää, että mikäli kirjoittaja ei erikseen tee eroa normaalin ja poikkeuksellisen välillä, hän puhuu oletuksena tavanomaisista asioista, jotka hänelle itselleen, ja seurauksena myös aikalaisilleen, ovat täysin selkeitä. Kirjallisuudentutkijan, erotuksena historiantutkijaan, on pyrittävä lukemaan tekstiä mahdollisimman yksinkertaisesti ja vältettävä tekemästä ylitulkintoja, joita ei ole selkeästi havaittavissa tekstin pinnalla:

[...] whereas the historian must be attentive to the untypical and rare in the past as well as to the ordinary and is interested in what actually happened as well as in what seemed to have happened, the historical critic wishes to know mainly what was typical and apparent. This difference arises because the historical critic is interested in the past as a means to an end, that end being to understand literary works from the past as they were understood when they were new. (Jackson 1989, 72.)

Kyseinen lähestymistapa on kuitenkin vaikea ja ongelmallinen, koska ihmisten mielet sisältävät luonnollisesti eri asioita, ja kunkin tulkitsijan näkemykset eroavat toisistaan täysin riippuen henkilöiden yksilöllisistä elämäkokemuksista. Tottumusta integroida uusia käsityksiä vanhoihin ei ole myöskään helppoa rajoittaa tietoisesti: “[...] because of the complexity of human consciousness, the notion of suppressing anachronistic previous knowledge is a crude approximation (Jackson 1989, 72).”

Mishiman tapauksessa tulkintaa vaikeuttaa lisäksi se, että tässä hetkessä elävillä on jo tiedossa, mihin suuntaan kirjailijan tuotanto lähti temaattisesti kehittymään 1960-luvulla. Me tiedämme, miten Mishimalle lopulta kävi, ja millaiset aiheet olivat

hänelle kipeästi tärkeitä elämänsä viimeisinä vuosina. Tämä varmuus ohjaa lukemaan tekstiä jälkeinpäin saadun tiedon varassa ja näkemään oletuksilleen todisteita, joita tekstissä ei välttämättä ole. Rehellisesti sanoen, Mishiman itsemurhan olosuhteet tuntien luin kirjaa jo ensimmäisellä lukukerralla epäsuorasti poliittisena kannanottona.

2.3 Kirjailijan poliittinen vakaumus

Yukio Mishima ei osoittanut minkäänlaisia kiinnostuksen merkkejä politiikkaa kohtaan ennen 1960-luvun alkua, edes Japanin vaikeimpina hetkinä miehityksen aikana. Hän tuli kuitenkin elämänsä loppupuolella tunnetuksi nationalistina, mikä myös selkeästi näkyy hänen tuotannossaan. Mishiman tärkeitä teemoja ovat konservatiivisen järjestyksen kaipuu ja vieraantuminen muuttuvassa maailmassa. Romaani *Juhlan jälkeen* on hänen ensimmäinen teoksensa juuri tässä 1960-luvun taitekohdassa, ja siitä voi huomata, että kirjailija on vihdoinkin kasvanut poliittiseen teemaan ja varmuudella tietää, mistä puhuu kuvaillessaan poliittista toimintaa ja puoluekuvioita (Stokes 1975, 140).

Noin kymmenen vuotta ennen kuolemaansa Mishima kiinnostui imperialismista ja alkoi käymään mielenosoituksissa. Vuodesta 1966 lähtien Mishima oli jo tiiviisti liittänyt itsensä oikeistoon, mikä johti välien kiristymiseen vasemmistolaisten kirjailijoiden kanssa (Stokes 1975, 141, 163). Oikeistolle sotaa edeltänyt keisarijärjestelmä oli symboloinut parasta japanilaisessa kulttuurissa; siten myös Mishiman maailmankuvassa hyvät ajat olivat jääneet 1930-luvulle, kun keisari oli yhä täysivaltaisen hallitsijan asemassa ja edusti kansan ja valtion ydintä (Kato 1983, 289). Japanin antautumisen jälkeen kaikki alkoi näyttäytyä Yhdysvaltojen miehityksen ja pakotetun modernisaation jäljiltä turmeltuneena (Napier 1991, 146).

Mishima eli kaikin puolin hyvin julkista elämää. Hänet tunnetaan paitsi kirjailijana myös perinteisten taistelulajien harrastajana, kehonrakentajana ja jopa valokuvamallina. Siten myöskään hänen poliittinen kantansa ei jäänyt yleisölle salaisuudeksi:

Mishima was probably the author who most used, and was most used by, the commercialism of mass society. Far from shutting himself up in his aesthetic ‘compartment’, he devised and carried out a variety of activities designed to attract the attention of the mass media. (Kato 1983, 287.)

Kirjailija teki myös kuolemastaan julkisen tilaisuuden: radikalisoituneen Mishiman elämä päättyi traagisen näyttävästi *seppukuun*⁴ epäonnistuneen vallankaappausyrityksen päätteeksi Japanin itsepuolustusvoimien päämajassa:

[...] Mishima committed suicide in 1970 at the headquarters of the Japan Self-Defense Force, insisting that the Japanese should abrogate the constitution promulgated after WWII under the guidance of the Allied Supreme Headquarters and have a new constitution made by the Japanese themselves. (Yamamoto 1999, 597.)

⁴ Rituaali-itsemurha. Japanin ulkopuolella tunnetaan paremmin alatyylisellä nimellä *harakiri*.

3 Modernisaation piirteiden analyysi

Kuten olen jo edellä maininnut, tarkastelen tässä tutkielmassa modernisaation merkkejä erityisesti suhteessa Kazu Fukuzawaan ja Yuken Noguchiin. Romaanissa on paljon yhteiskunnan länsimaalaistumiseen viittaavia elementtejä, mutta tässä työssä keskityn ainoastaan niihin, jotka ovat tarpeeksi kohosteisia. Pieniä yksityiskohtia ei ole siten sisällytetty tähän tutkimukseen. Muita henkilöitä olen tuonut esille vain siltä osin kuin he korostavat tiettyjä piirteitä päähenkilöissä, mutta itsenäisinä hahmoina he eivät ole tässä tutkielmassa tärkeitä.

Romaanin juonikuvion mukaan Kazu ja Noguchi tutustuvat Kazun omistamassa Setsugoan-ravintolassa eläköityneiden suurlähettiläiden vuosijuhlassa. Samana iltana yksi vieraista, herra Tamaki, saa vakavan sairauskohtauksen ja joutuu sairaalaan. Kohteliaisuussyistä Kazu ja Noguchi vierailevat miehen luona sairaalassa seuraavana päivänä ja käyvät sen jälkeen kahdestaan lounaalla. Herra Tamakin kuolema muutaman päivän päästä lähentää Kazua ja Noguchia entisestään, ja jonkin ajan kuluttua he avioituvat.

Kazu ja Noguchi asuvat imagosyistä osan viikosta erillään ja viettävät vain viikonloput yhdessä. Kun selviää, että Noguchia on pyydetty ehdokkaaksi kuvernöörinvaaleihin, Kazu päättää ryhtyä salaa, ja osin laittomasti, rahoittamaan miehensä vaalikampanjaa. Rahaa kuluu niin paljon, että Kazu joutuu kiinnittämään ravintolansa saadakseen pankista lisää lainaa. Salaisuuden paljastuminen vie lyhyen avioliiton melkein eron partaalle, mutta Noguchi leppyä ja sallii Kazun jatkaa kampanjointia. Kazun on kuitenkin laitettava ravintolansa myyntiin Noguchin vaatimuksesta, jotta hän ei voisi enää sieltä käsin suunnitella mitään miehensä selän takana. Ravintolan menettämisen uhka rikkoo lopulta avioliiton, kun Kazu päättää asettaa oman elämänsä etusijalle Noguchin sijaan ja alkaa keräämään rahaa ravintolan palauttamiseksi.

3.1 Noguchi: Modernisaatio ulkopuolisuuden merkinä

Yuken Noguchin luonteenpiirteitä tulee ilmi paitsi välittömästi hänen hahmonsa kuvauksessa myös siinä, millaisten ihmisten seurassa hän satunnaisesti viettää aikaa. Noguchi on epätavallinen persoona paitsi vaimonsa Kazun lähipiiriin verrattuna myös jopa omien tuttaviensa keskuudessa. Vaikka Noguchi on pitkän uran tehnyt poliitikko, hänellä on vain vähän yhteistä puoluetovereidensa tai puolueensa johdon kanssa. Suhteet muihinkin ihmisiin tuntuvat olevan pinnallisia, pidättyväisiä ja kohteliaisuuteen perustuvia. Kazu on tässä mielessä Noguchin vastakohta, koska hänellä on suuri sosiaalinen verkosto ja hän on ihmisenä erittäin tunteellinen ja ilmeikäs.

Noguchi arvostaa länsimaista sivistystä ja vaalii menneisyyttä vierasmaalaisten tavaroiden kautta, mutta ei halua koskaan puhua menneistä. Vierasperäiset elementit hänen hahmossaan vahvistavat vaikutelmaa etäisyydestä muihin ihmisiin.

3.1.1 Ulkopuolisuus politiikassa

Noguchi on poliittiselta taustaltaan liberaali. Hän on entinen ulkoministeri ja on palvellut suurlähettiläänä useissa valtioissa ennen toista maailmansotaa. Noguchin poliittinen toiminta on japanilaisille periaatteessa historiallisesti vieras asia, kuten myös demokratia ja lännestä lainattu poliittinen järjestelmä yleensäkin. Japanissa toimi ennen toista maailmansotaa kansanedustuslaitos, johon Japani oli ottanut mallia Meiji-kaudella Euroopasta, mutta päätöksenteko ei ollut täysin demokraattista. Keskeisistä kysymyksistä edelleen päätti valittujen joukko, ja keisari oli muodollisesti kaikkien yläpuolella.

Liberaalit Japanin poliittisessa historiassa vastustivat keisarin valtaa, koska katsoivat sen rajoittavan kansalaisten henkilökohtaisia vapauksia: “The left-wing intellectual would suggest that the continued existence of the emperor system symbolizes the continuance of such negative prewar values as the suppression of the individual to

authoritarian rule [...]” (Napier 1997, 146.) Vastaavasti konservatiivit näkivät keisarissa kansan alkulähteen ja yhdistäjän, jonka etu tarkoitti kaikkien japanilaisten yhteistä etua: “[...] among most people born before 1945, the war still casts a long shadow. For that generation the emperor was a living god for whom one had to be ready to sacrifice one's life [...]” (Napier 1997, 145–146.)

Romaanin puolivälissä alkaa vaalikampanja, jonka puitteissa Kazu ryhtyy julkisesti puhumaan aviomiehensä ehdokkuuden puolesta. Puolueen vaalinuevoja Yamazaki kertoo Kazulle, kuinka Noguchi oli aikoinaan ehdottanut keisarille rauhanneuvottelujen aloittamista ”monta kuukautta ennen sodan loppumista” (*Juhlan jälkeen* [=JJ], 126). Rauhanneuvotteluihin suostuminen on tulkittavissa isänmaallisissa piireissä perääntymiseksi taistelusta keisarin, ja siten myös koko kansakunnan, puolesta. Tästä näkökulmasta katsottuna Noguchi vaikuttaa olevan etäännyttänyt kansansa hengestä.

Noguchin tuttavapiiri koostuu samanlaisista eläkkeelle jääneistä poliittisista toimijoista kuin hän itsekkin – joukossa on paljon maailmaa nähneitä entisiä suurlähettiläitä. Kuitenkin hänellä on tuskin mitään yhteistä heidän kanssaan. Kun muut muistelevat menneitä suurella ilolla, esimerkiksi herra Tamaki, joka kertoo Kagen-kerhon vuosikokouksessa hauskan tarinan yllättävästä törmäämisestä Göringiin Berliinin metrossa, Noguchi pysyy hiljaa. Varsinkin miesten tapa sisällyttää puheeseen sanoja ja sitaatteja vierailta kielillä tuntuu häiritsevän häntä, vaikka Noguchi on todellisuudessa varsin kielitaitoinen. Haluttomuus osallistua keskusteluihin johtunee yrityksestä etäännyttää poliittisesta menneisyydestä ja siihen liittyvistä muistoista. ”Noguchi oli ainoa, joka ei puhunut vanhoista ajoista. [...] Hänen tapansa kieltäytyä keskustelemasta menneisyydestä tuntui olevan merkki siitä, että hän yksin oli yhä vielä elossa.” (JJ, 18.)

3.1.2 Länsimaiset tavat

Suhteen alkuvaiheessa Noguchi tekee vaikutuksen Kazuun lukeneisuudellaan. Hän osaa eurooppalaisia kieliä ja omistaa suuren kokoelman lännestä tuotuja kirjoja. Yhdessä länsityylisen pukeutumistavan kanssa nämä piirteet jättävät hänestä hyvin hienostuneen

ja kunnioitettavan etäisen kuvan, mikä on jopa tahallista: ”Kazu ei osannut lukea edes kirjojen nimiä ja tunsi suunnatonta kunnioitusta. Noguchi oli täydellisesti käsittänyt, minkä vaikutuksen hänen kirjansa tekisivät Kazuun, ja oli järjestänyt siten, että hän otti Kazun vastaan kirjastossaan, kun tämä tuli käymään.” (JJ, 47.)

Miehen eksoottiset kiinnostuksenkohteet, vierasperäiset tavarat ja länsityylinen elinympäristö tekevät hänet jossain mielessä epäjapanilaisen oloiseksi. Toisaalta kiinnostus vieraita vaikutteita kohtaan ei tarkoita, etteikö hän sokeasti tekisi mitään eroa niiden välillä:

Osoittaakseen vastustavansa pintapuolista hienoutta, joka oli tullut muotiin amerikkalaisen kulutustalouden mukaisen herkeämättömän uutuuskulttuurin takaa-ajon vaikutuksesta, Noguchi piti itsepintaisesti kiinni englantilaisten vanhoihin tapoihin pitäytymiseen pohjautuvasta hienoudesta. Konfutselainen säästäväisyyden henki sopi hyvin yhteen näiden aristokraattisten tapojen kanssa. (JJ, 51.)

Eräs Noguchin tuttava, valkeatukkainen kahdeksankymmentävuotias lehtimies, osoittaa samankaltaista etäännyneisyyttä kulttuuristaan. Kun miehet ja Kazu ovat vierailulla Narassa, mies kertoo matkan aikana pikajunan vaunussa, ettei voi suhtautua japanilaiseen runouteen enää muuten kuin länsimaalaisella tavalla (JJ, 58). Länsimaalainen tapa tarkoittaa hänen mukaansa muutosääntöjen noudattamista välittämättä sisällön taiteellisesta laadusta. Mies on englannin kielen kääntäjä ja yhteiskunnallisten uudistusten aktiivinen kannattaja – hieman Noguchin kaltainen vierasmaalaisten vaikutteiden tuntija. Hänen kertomuksensa ja esimerkkinsä otetaan vastaan hauskana vitsinä, mutta Kazu huomaa, että jos miehen tilalla olisi ollut nuorempi henkilö, kukaan ei olisi viitsinyt edes hymyillä.

3.1.3 Side menneisyyteen esineiden kautta

Noguchin hahmossa yhdistyy mielenkiintoisesti kaksi vastakkaista tapaa suhtautua menneisyyteen. Toisaalta hän vaalii sotaa edeltävästä ajasta muistuttavia esineitä, kuten kuluneita englantilaisia vaatteita, teatterissa hetkeksi hukkaamaansa hienoa länsimaista

sytytintä tai kolmekymmentä vuotta käytössä ollutta puukampaa, mutta samalla suhtautuu kielteisesti jo pelkkään puhumiseen menneestä. Noguchi vaikuttaa henkisesti elävän edelleen modernisaation kulta-aikaa, jolloin Japani vahvistui ja nautti arvostusta ulkomailla, ja länsimaiset vaikutteet olivat statussymboleita. Eläkkeelle jäätyään hänellä ei ole enää poliittista vaikutusvaltaa, ja menneisyyden loistosta muistuttavat enää vanhat esineet.

Tavaran keräilyyn tuntuu liittyvän nostalginen kaipuu aikaan, jolloin kaikki oli paremmin. Noguchin keräilemät ja varjelemat tavarat ovat pääosin länsimaalaista tuotantoa. Esimerkiksi miehen vaatteet ovat lähes poikkeuksetta länsityyliset, mitä voidaan pitää eräänlaisena kannanottona: “Whether one wears modern Western clothes [...] or traditional Japanese clothes [...] is not a simple question of style, but a broader, graver question of cultural choice, of identity, and of national independence (Hirano 1993, 121).”

Kun Kazu eräänä päivänä kävelyllä huomaa, että Noguchin takin hihansuut ovat kuluneet, Noguchi tuntuu olevan pelkästään tyytyväinen asiaan: ”Tuotako te katselette? Teetin tämän päällystakin Lontoossa vuonna 1928. Niin kauan kuin ihmisen sydän pysyy nuorena, on sitä parempi vain, mitä vanhempia ovat hänen vaatteensa.” (JJ, 34.)

3.2 Kazu: Kotoperäisyyden ilmentymä muutoksen keskellä

Kazu on romaanin selkeästi japanilaishenkisin hahmo – tämä ilmenee näkyvästi jo hänen ulkonäössään ja elämäntyyliössään. Hän on Setsugoanin perinteikkään ravintolan varakas emäntä: aina kimoonon pukeutuva keski-ikäinen rouva, jonka elämä pyörii ravintolan vieraiden viihdyttämisen ympärillä. Kazu asuu hienostoravintolan yhteydessä sijaitsevilla tiloilla japanilaisen puutarhan keskellä. Hän elää ikään kuin oman kulttuurinsa muuttumattomassa kuplassa, japanilaisen tradition seesteisessä saarekkeessa keskellä Tokiota, minne eivät kantaudu edes liikenteen äänet.

Kazun lähtöasetelma on huomattavasti konservatiivisempi kuin Noguchin, vaikka Kazu ei olekaan millään tavoin perehtynyt politiikkaan. Setsugoan on konservatiivipuolueen suosima ravintola, mikä ammatin puolesta luontevasti sitoo Kazun oikean laidan poliitikkojen seuraan. Yuken Noguchissa, liberaalissa, häntä kiehtoo miehen erilaisuus ja kunnioitettu asema entisenä ministerinä.

3.2.1 Vieraan kulttuurin ymmärtämisen vaikeus

Kazu suhtautuu vierasperäisiin ilmiöihin arkisella välinpitämättömyydellä muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Huoleton ymmärryksen puute ilmenee mitä erilaisimpien asioiden kohdalla. Kimonoon pukeutunut Kazu ilmentää kulttuurinsa pysyvyyttä, kun hän eräänä päivänä ihmettelee auton ikkunasta länsimaalaisittain pukeutuneen nuorison käytöstapoja kaupungilla. Japanin nuorison arkielämä on jo läpikäynyt sodanjälkeisen muutoksen, mutta Kazu edelleen pukeutuu perinnevaatteisiin:

Hän suoristi juhlakimononsa edustaa ja kohdisti viisaan ja kiinteän katseensa nuoriin. [...] Eräässä kadunkulmassa neljä yliopiston opiskelijaa – kaksi poikaa ja kaksi tyttöä – juoksi toisiaan kohti ja kohotti kätensä liioitteleviin, epäjapanilaisiin tervehdyseleisiin. (JJ, 43.)

Kazu ei osaa vieraita kieliä eikä omasta japanilaisen kulttuurin kuplastaan käsin tunnu ymmärtävän vierasperäisten vaikutteiden erityisyyttä Noguchin tavoin. Kagen-kerhon vuosijuhlissa, jotka oli järjestetty Kazun Setsugoan-ravintolan tiloissa, Kazu ei pidä suurlähettiläiden vieraskielisiä sanoja vilisevästä puheesta:

Kazu tunsu olonsa vaivaantuneeksi, kun keskusteluun yhtä mittaa sekoitettiin kaiken maailman vieraskielisiä sanoja, ja häntä ärsytti erityisesti, kun epäilyttävien pilapuheiden avainrepliikit joka kerta lausuttiin alkukielellä. Toisaalta hänen ravintolassaan kävi harvoin diplomaattikuntaa, ja häntä kiinnosti herroja ympäröivä erityinen ilmapiiri. (JJ, 17.)

Kazu alkaa säännöllisesti vierailemaan Noguchin luona ja oppii mustasukkaisuudessaan vihaamaan tämän naispuolista palvelijaa. Yhtenä syynä tähän on yllättäen saksan kieli, jota Kazu ei tietenkään osaa:

Kerran Noguchi oli Kazun läsnäollessa pyytänyt palvelijatarta noutamaan laudakolta saksankielisen kirjan, jonka nimen hän oli maininnut alkukielellä. Nainen oli sujuvasti toistanut saksankielisen nimen ja silmäiltyään nopeasti hyllyjä oli heti poiminut tarkoitetun kirjan esille. Siitä asti Kazu oli inhonnut tuota naista. (JJ, 52.)

Kazu ei yleensä tunne Noguchin kaltaista suurta ihailua länsimaista tyyliä kohtaan. Kun Noguchi vie hänet syömään lounasta ensimmäistä kertaa, he päätyvät hieman erilaiseen paikkaan:

Tämä vuosisadanvaihteen aikaisen länsimaisen tyylin mukainen ravintola, entinen hallituksessa istunut ministeri syömässä lounastaan vanhanaikaiset englantilaiset vaatteet yllä – itse asiassa kaikki Kazun ympärillä oleva sopi niin mainiosti yhteen, että häntä hiukan ärsytti se, koska hän omasta puolestaan arvosti kaikkea eloisaa ja pirteää, sellaista, mikä kunakin hetkenä oli ihmisten suosion huipulla. (JJ, 35.)

Ravintolassa lisäksi selviää, ettei Kazu, itsekin ravintolan omistaja, kunnolla tunne länsimaisia pöytätapoja:

‘[...] No – kun lautasella on vain aivan vähän keittoa jäljellä, teidän pitää aina kallistaa lautasta itsestänne pois päin ja sitten käyttää lusikkaanne. Aivan oikein, tuolla tavoin.’

Kazu oli hyvin ällistynyt, mutta hän noudatti kiltisti Noguchin neuvoja. Yksikään mies ei ollut koskaan aikaisemmin korjannut hänen pöytätapojaan, kun oli nautittu länsimaista ruokaa. (JJ, 36.)

Kazu ei juuri ymmärrä läntisten kulttuurien tuotteita omassa elinympäristössään, mikä oli täysin normaalia kirjan tapahtumien ajallisessa kontekstissa. Kuitenkin hänelläkin on positiivisia ennakkoluuloja – vierailtuaan Noguchin perhehaudalla pian avioliiton solmimisen jälkeen hän kunnioittaa miehensä suvun vainajia rukouksella ja ajattelee heistä pelkästään hyvää: ”Epäilemättä joku tämän perheen jäsen aterioi ranskalaisessa ravintolassa tai syötti kanarialintuaan samaan aikaan, kun Kazu vielä nuorena tyttönä pesi sen naisen alusvaatteita, jonka palveluksessa oli.” (JJ, 85.) Kazu, joka ei tunne länsimaisia pöytätapoja, osaa hieman yllättäen yhdistää ranskalaisen ruoan korkeaan elämänlaatuun ja hienostuneisuuteen.

Henkilökohtaisella tasolla Kazulla ja Noguchilla ei ole juuri mitään yhteistä. Japanin kulttuurin kontekstissa tämä on kuitenkin normaalia, koska avioliittoa on usein ollut tapana solmia myös käytännön syistä, ilman rakkautta. Kiinnostavaa on kuitenkin se, että Kazun kotielämään alkaa eri tavoin ilmestyä Noguchin aloitteesta yhä enemmän vierasperäisiä vaikutteita:

Noguchi jatkoi itsepintaisesti elämistään siten, kuin oli tottunut elämään. [...] ja vaikka leikinlasku oli hänen taholtaan yhtä harvinaista kuin aina ennenkin, hän saattoi silloin tällöin ottaa puheeksi ulkomaisen kirjallisuuden tai luennoida Kazulle sosialismista. (JJ, 89.)

Yhteiseen kotiin myös ilmestyy uusia huonekaluja Noguchin hengessä, jotka ennakoivat tulevaa ahdistusta:

Noguchin talon makuuhuoneeseen oli hankittu kaksoisvuoteet häiden jälkeen. Vuoteet oli sijoitettu vanhalle persialaiselle matolle, ja kun Kazu, joka oli tottunut nukkumaan lattialla, makasi selällään ja katseli kattoon, se tuntui hänestä olevan kummallisen lähellä, ja seinätkin vaikuttivat omituisen ahdistavilta. (JJ, 106.)

3.2.2 Suuren elämänmuutoksen seuraukset

Kazu haluaa mukautua Noguchin elämään niin kovasti, että ryhtyy salaa tukemaan tätä kuvernöörinvaaleissa. Kampanjan ennenaikainen rahoittaminen ja oman ehdokkaan julkinen mainostaminen on kiellettyä, mutta Kazua ei haittaa toimia laittomasti rakastamansa miehen vuoksi. Lähtökohtaisesti täysin epäpoliittinen nainen ottaa siten pyytämättä itselleen sekä Noguchin puolestapuhujan että kampanjan rahoittajan roolin. Noguchin puolueessa tätä ei vastusteta, vaan kaikki Noguchia lukuun ottamatta ovat juonessa mukana. Kazun kohtelu muistuttaa paikoin naiivin ihmisen hyväksikäyttöä:

Mutta radikaalisen puolueen johtajat olivat kylläkin selvillä Kazun ja Yamazakin salaisista kohtaamisista. Johtajien ohje Yamazakille oli, että heidän mielestään oli viisainta antaa Kazun tehdä, mitä tämä ikinä halusi, kunhan ei vain käynyt mahdottomaksi pitää tätä aisoissa. (JJ, 112.)

Romaanin jälkimmäinen puolisko käsittelee lähes yksinomaan vaaleihin liittyvää toimintaa, mutta Noguchin sanoma ei tule missään vaiheessa esille. Herää kysymys, onko Kazu ylipäättään tietoinen, minkä suuremman poliittisen idean vuoksi on uhraamassa itseään. Hän jättää ravintolansa työntekijöidensä hoidettavaksi ja alkaa itse sen sijaan vierailemaan eri paikkakunnilla vaalitapahtumissa. Hän sortuu miehensä vuoksi asiattoman tunteelliseen ja valheelliseen kampanjointiin:

Kazusta tuli pian tuttu hahmo kaikissa juhlissa, kauneuskilpailuissa ja alueen kaikenlaisissa muissa väenkokouksissa. Hän jakeli lahjoituksia. Hän levitteli nimikortteja. Vieläpä hän lauloikin, jos siitä tuli kysymys. Hän kävi perheenemäntien kokouksissa keittäjäksi pukeutuneena ja löysi tien näiden yksinkertaisten ihmisten sydämeen, ihmisten, jotka eivät olleet tarpeeksi herkkävaistoisia keksiäkseen metkujaan. (JJ, 113.)

Kazulle tärkein asia elämässä on aina ollut ravintola Setsugoan, hänen elämäntyönsä ja tulonlähteensä. Miehensä vuoksi hän on kuitenkin valmis salaa ottamaan kiinnityslainan Setsugoaniin lisärahan saamiseksi vaalitaisteluun. Kaikki päättyy traagisesti: Noguchi ei ole iloinen avusta, vaan uhkaa Kazua avioerolla ja vaatii luopumaan ravintolasta.

Sen sijaan, että Kazu toimisi tutussa ympäristössä ja tekisi sitä, mikä häneltä luonnostaan onnistuu, hän pyrkii vieraaseen toimintaympäristöön, puoluepolitiikan maailmaan, missä hänellä ei ole mitään edellytyksiä pärjätä. Kazu on politiikassa vain rakkauden vuoksi, tunteiden ohjaamana. Hänen tahtonsa olla mieliksi tuottaa hänelle valtavaa vahinkoa, eikä Noguchi lopulta edes voita vaaleissa. Hänen ehdokkuutensa ei maksa hänelle itselleen mitään, koska hän ei sijoita omaa rahaa vaalitaisteluun.

4 Allegoria Japanin ja muun maailman suhteesta?

Romaani on päällisin puolin rakkaustarina, mutta sitä voi lukea halutessaan myös vertauksena modernisoituvan Japanin ja muun maailman välisestä suhteesta. Japania tässä kuviossa edustaa Kazu ja läntisiä vaikutteita puolestaan Yuken Noguchi.

Kazu on kaikin puolin erittäin japanilainen hahmo romaanissa, mikä tulee esille melkein joka kerta, kun Kazu kohtaa jotain vierasperäistä. Toisaalta nainen vaikuttaa paikoin jopa typerältä, koska ei tunne muuta kulttuuria kuin omansa, mutta toisaalta tämä kontrasti nimenomaan antaa lukijan ymmärtää, että nainen todella on vahvasti oman kulttuurinsa tuote. Poistuminen Setsugoanin japanilaisesta kuplasta osaksi Noguchin sukua avioliiton myötä ei tee hänelle hyvää – hän menettää rahaa, joutuu nöyryytetyksi, eikä saa kiitosta vilpittömästi hyvistä aikomuksistaan.

Parisuhde etäisesti muistuttaa Japanin modernisoitumispyrkimyksiä ja kansallista kiinnostusta vierasperäiseen. Kazu on alusta asti osoittanut suurempaa kiinnostusta Noguchia kohtaan kuin Noguchi vastavuoroisesti Kazua kohtaan. Suhde kahden liian erilaisen luonteen välillä johtaa väistämättä kulttuurien konfliktiin ja törmäykseen. Modernisaation ensimmäisessä aallossa Japani otti kontaktia ulkomaailmaan omilla ehdoilla ja hyötyi tästä kanssakäymisestä, kuten Kazukin hyötyi etäisestä suhteesta Noguchiin. Liian tiivis kontakti ei kuitenkaan enää palvele heikomman osapuolen etuja – ei sodanjälkeisen Japanin tapauksessa, eikä myöskään Kazun tapauksessa, kun hän joutuu mukautumaan täysin Noguchin tahtoon.

Tämä kokonaistulkinta on mahdollinen riippumatta siitä, sijoitetaanko romaani Mishiman temaattiseen jatkumoon tai luetaanko ainoastaan julkaisuajankohtaa vasten. Koska teos ilmestyi vuonna 1960, kun modernisaatio ja toinen maailmansota olivat japanilaisilla lukijoilla vielä tuoreessa muistissa, ei ole mitenkään mahdotonta olettaa, että yleisö olisi voinut nähdä romaanissa kriittisiä viittauksia muutoksiin, joita Japani oli käymässä läpi vain muutamia vuosia aiemmin.

Mikäli romaanin tulkinnassa huomioidaan Mishiman poliittinen herääminen suunnilleen samoihin aikoihin romaanin ilmestymisajankohdan kanssa, käsitys tekstiin sisällytetystä piilokritiikistä modernisaatiokehitystä kohtaan vahvistuu. Tieto kirjailijan poliittisista näkemyksistä tukee tätä vertausta melko vahvasti. Aikalaisilla ei tosin tietenkään ollut romaanin ilmestymisen aikoihin tietoa Mishiman orastavista nationalistisista tunnoista ja siitä, mitä kirjailijalle tulisi tapahtumaan kymmenen vuoden päästä.

Ehkä Kazun ja Noguchin suhteen päättyminen tarkoitti kirjailijan katsantokannasta parasta mahdollista lopputulemaa Japanin kulttuurille. Romaanin lopussa Kazu ja Noguchi eroavat, ja Kazu alkaa toipumaan muutosten vahingollisista seurauksista, joihin oli suostunut hyväntahtoista naiiviuttaan. Siten Japanikin vapautuu, palaa takaisin japanilaisten arvojen pariin ja eheytyy menetettyään niin paljon ja yritettyään turhaan olla vieraille mieliksi. Noguchi jää vain välivaiheeksi Kazun elämässä. Nainen palaa Setsugoaniin ja japanilaiseen puutarhaansa, ja perinteiset arvot lopulta voittavat, elämä palaa ennalleen. Mishiman todellisesta intentiosta romaanin sanomassa emme voi koskaan saada varmaa tietoa, mutta tämä on varmasti yksi mahdollinen tulkinta.

Toisaalta romaania voi lukea myös täysin päinvastaisella tavalla. Kazun voi nähdä edustavan erilaista, modernisoitunutta Japania, ja Noguchin olevan perinteisempien arvojen ilmentäjä – hänessä voi nähdä japanilaisen miehen klassisia luonteenpiirteitä. Tätä tulkintaa alleviivaa myös parin huomattava ikäero, koska Kazu on Noguchia kaksikymmentä vuotta nuorempi. Kazun taloudellinen itsenäisyys ja avioituminen myöhäisellä iällä ovat myös epätyypillisiä romaanin kuvaaman ajankohdan japanilaiselle naiselle. Samoin Noguchin liberaali poliittinen ideologia ja kanta rauhanneuvotteluihin toisen maailmansodan loppuvaiheessa voidaan ymmärtää petturuuden sijaan haluksi suojella Japanin kansaa tarpeettomalta kärsimykseltä – siten Noguchi ei olekaan enää vieras omiensa joukossa. Kuten oikeassakin elämässä, romaanin hahmot eivät ole lopulta yksiselitteisesti tietynlaisia, vaan heissäkin on eri puolia, jotka ovat paikoin ristiriidassa keskenään.

5 Päätäntö

Tarkastelin tutkielmassani modernisoitumisen merkkejä suhteessa päähenkilöihin Yukio Mishiman romaanissa *Juhlan jälkeen*. Tutkimusnäkökulma oli historiallinen, koska romaani sijoittuu sodanjälkeiseen Japaniin ja on vaikeasti tulkittavissa oikeassa kontekstissa, mikäli lukija ei tunne ajankohdan historiallista taustaa. Tutkimusmetodina käytin lähilukua ja tulkitsin havaintoja historiallista tietoa vasten.

Tulokset ovat epävarmoja, sillä historiallisessa kontekstissa tulkitseminen on erittäin subjektiivinen tapa lukea kirjallisuutta. Oma positioni tutkijana tuo tuloksiin oman lisänsä, sillä minä en ole itse siinä ikäluokassa, että kokemusperäisesti tietäisin mitään elämästä 1950-luvulla, varsinkaan Japanissa. Suurin haaste liittyy tekstin lukemiseen sellaisenaan kuin on, koska Yukio Mishiman kuuluisa elämäntarina väistämättä vaikuttaa hänen teostensa tulkintaan. On vaikeaa olla näkemättä romaanissa poliittisia elementtejä, kun tietää, millaisella vakavuudella Mishima suhtautui Japanin tulevaisuuteen.

Tärkeimmäksi havainnoksi nousi vierasperäisten elementtien korostaminen hieman negatiivisissa yhteyksissä. Erityisesti Yuken Noguchi, Kazun entinen aviomies, näyttäytyy ulkopuolisena vierasperäisten tapojensa ja kiinnostuksenkohteidensa vuoksi. Sinänsä tämä ei tee hänestä huonoa ihmistä, koska Kazu edelleen pitää hänestä objektiivisesti kunnioituksenarvoisista syistä: mies on kiinnostava ja älykäs. Kazun ja Noguchin persoonallisuudet vain ovat lopulta liian erilaisia päästäkseen tasapainoon. Henkilöiden kanssakäyminen jonkin verran muistuttaa Japanin ja muun maailman välistä suhdetta modernisaation aalloissa: liian tiivis kontakti ei hyödytä molempia tasapuolisesti, vaikka alku onkin lupaava. Modernisaation tuotteet eivät ole itsessään huonoja, mutta muutos ei ole aina toivottu.

Vieraiden vaikutteiden suosiminen toimii Noguchin kohdalla vahvasti vieraannuttavana piirteenä. Niin kauan kuin Kazu ja Noguchi pysyvät kunnioittavalla etäisyydellä toisistaan ja tapaavat vain viikonloppuisin, parisuhde kestää. Päällisin puolin

japanilaistyyllisen Kazun ja vierasperäisen Noguchin yhteenmuutto vie heidät ainoastaan lähemmäs väistämätöntä avioeroa, kun kaksi erilaista luonnetta ja kulttuuria kohtaavat liian tiiviisti. Toisaalta tämä tulkinta on vain yksi monista, sillä romaania voi lukea monin eri tavoin, eri tausta-aineiston valossa ja eri yksityiskohtia korostaen.

Jatkoa ajatellen olisi kiinnostavaa tutkia, kuinka paljon teoksen tulkintaan vaikuttaa romaanin lukukieli. Käännöstyön myötä kirjoista usein häviää osa merkityksestä. Siksi olisi mielenkiintoista selvittää, mitä tuloksia sama tutkimusasetelma ja metodi antaisivat, jos teosta lukisi japanin kieltä osaava henkilö – näkisikö hänkin romaanissa viittauksia historiaan vai pelkän rakkaustarinan.

Lähteet

Primäärilähde

Mishima, Yukio 1966. *Juhlan jälkeen* [= JJ]. Helsinki: Otava.

Sekundärilähteet

Eccleston, Bernard 1995. *State and Society in Post-War Japan*. Cambridge, USA: Polity Press.

Hirano, Ken'ichiro 1993. The Westernization of Clothes and the State in Meiji Japan. Teoksessa *The State and Cultural Transformation. Perspectives from East Asia*. Ed. Ken'ichiro Hirano. Paris: United Nations University Press.

Jackson, James Robert de Jager 1989. *Historical Criticism and the Meaning of Texts*. London & New York: Routledge.

Kato, Shuichi 1983. *A History of Japanese Literature. Volume 3. The Modern Years*. London and Basingstoke: The MacMillan Press Ltd.

Kohno, Masaru 1997. *Japan's Postwar Party Politics*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Napier, Susan Jolliffe 1991. Death and the Emperor: The Politics of Betrayal. Teoksessa *Escape from the Wasteland: Romanticism and Realism in the Fiction of Mishima Yukio and Oe Kenzaburo*. Ed. Susan Jolliffe Napier. Cambridge (Massachusetts) and London: Harvard University Press.

Stegewerns, Dick 2000. The break with Europe: Japanese Views of the Old World after the First World War. Teoksessa *The Japanese and Europe. Images and Perceptions*. Ed. Bert Edström. Routledge.

Stokes, Henry Scott 1975. *The Life and Death of Yukio Mishima*. London: Peter Owen.

Yamamoto, K 1999. Study on the Ethical Concepts of the Japanese Writer Yukio Mishima, Ultra-nationalist. *Coll. Antropol.* 24 (2000) 2: 597–605.